Valtioneuvoston kanslia Neuvostoraportti EU/5/2024-VNK-113

Friman Sarita 13.12.2024

Euroopan unionin neuvoston kokous 28.11.2024 (Yleiset asiat/koheesio)

Kokous 28.11.2024

Koheesioministerit kävivät periaatekeskustelun koheesiopolitiikan keskeisten resurssien vahvistamisesta ja kohdennetusti siitä, miten koheesiorahastojen yhteistyöhön perustuvaa hallinnointia voidaan parantaa tulevaisuudessa toissijaisuusperiaatteen mukaisesti. Koheesiomaat esiintyivät yhtenäisenä rintamana puolustaen koheesiopolitiikan perusperiaatteita kuten paikkaperusteisuus, monitasohallinta, kumppanuus, subsidiariteetti ja jaettu hallinto. Nettomaksajien joukosta korostettiin tarvetta uudistaa koheesiopolitiikkaa. Jäsenmailla oli aiempaa yksityiskohtaisempia näkemyksiä siitä, miten koheesiopolitiikan pitäisi edistää rakenneuudistuksia. Puheenjohtaja totesi keskusteluyhteenvedossaan, että jäsenmaiden kesken vallitsee konsensus jaetun hallinnon asemasta.

Hyväksyttiin neuvoston päätelmät koheesiopolitiikan roolista EU:n väestökehityksen haasteisiin vastaamisessa.

DE esitteli viiden jäsenmaan tukemana non-paperin rakennerahastoohjelmien alueellisesta luonteesta. LT esitteli kolmen muun jäsenmaan tukeman yhteisjulistuksen Venäjän ja Valko-Venäjän rajalla sijaitsevista EU:n alueista.

Asiakohta 1: Asialistan hyväksyminen
Esityslista hyväksyttiin

Asiakohta 2: Koheesiopolitiikan keskeisten resurssien vahvistaminen: miten koheesiorahastojen yhteistyöhön perustuvaa hallinnointia voidaan parantaa tulevaisuudessa toissijaisuusperiaatteen mukaisesti? – *Periaatekeskustelu*

Pj/Navracsics alusti puheenjohtajamaan taustapaperin pohjalta todeten keskustelun olevan syöte MFF-valmisteluun, mutta se ei ennakoi MFF-neuvotteluja.

KOM/komissaari Ferreira kertoi päättyvän kautensa aikana todistaneensa koheesiopolitiikan suuren merkityksen. Se tuo EU:n lähemmäs kansalaisia ja luo pohjaa kestävälle kasvulle. Komissaari viittasi Delorsiin, jonka mukaan kaikki EU:n syvenemiset ovat tapahtuneet koheesiopolitiikan samanaikaisen laajentumisen ansiosta. Ferreira esitteli esimerkkejä koheesiopolitiikan etulinjassa toimimisesta: Kun päätettiin 2050 hiilineutraaliustavoitteesta, niin samalla perustettiin JTF-rahasto. Kun pandemiakriisi iski, niin koheesiopolitiikka toimi ensimmäisenä. Pandemiakriisistä toivuttiin paljon nopeammin BKT:llä ja työllisyydellä mitattuna kuin finanssikriisistä. Venäjän hyökkäyksen kontekstissa tuettiin koheesiopolitiikalla kaupunkeja, jotka auttoivat Ukrainan pakolaisia. Koheesiopolitiikka vastasi myös energiakriisiin.

Akuuttien toimien rinnalla on saman aikaisesti pitkän aikavälin työtä, jotta varmistetaan Lettan raportissaan esiin tuoma *Right to Stay* -periaate. Teknisen tukivälineen instrumentti (TSI) on toiminut synergiassa auttaen alueita niiden rakenneuudistuksissa. Koheesiopolitiikan merkitys kilpailu- ja innovaatiokyvyn varmistamisessa korostuu juuri nyt. Väistyvä komissaari huomautti myös, että epädemokraattiset voimat kasvavat alueilla syntyvästä tyytymättömyydestä. Tarvitaankin jatkossa edelleen perusperiaatteisiinsa (kumppanuus, monitasohallinto, paikkaperusteisuus ja jaettu hallinto) nojaavaa koheesiopolitiikkaa, vaikka sitä pitääkin uudistaa. Tulevaisuudessa hallinnollista kapasiteettia ja rakenneuudistuksia on tehtävä tehokkaammin. Tuleva toimeenpanomalli voi perustua tavoitteisiin ja välitavoitteisiin, mikä vähentäisi hallinnollista taakkaa, nopeuttaisi toimeenpanoa ja mahdollistaisi rahoitusvälineiden paremman toimeenpanon.

Koheesiomaiden viesti oli yhtenäinen vahvan koheesiopolitiikan 2028+ puolesta. Nämä jäsenmaat korostivat poikkeuksetta, että vaikka koheesiopolitiikkaa uudistetaankin, niin sen tulee **jatkossakin nojata perusperiaatteisiinsa** (paikkaperusteisuus, monitasohallinta, kumppanuus, subsidiariteetti ja jaettu hallinto)**.** Koheesiomaat korostivat jaetun hallinnon tuovan kansallisen, alueellisen ja sidosryhmien omistajuuden politiikkaan, mitä pitivät menestyksen ennakkoehtona. CZ ja muutama muu koheesiomaa muistuttavat taannoisesta 11 jäsenmaan Prahan yhteisjulistuksesta koheesiopolitiikan tulevaisuudesta.

Nettomaksajien joukosta, mukaan lukien Suomi, korostettiin tarvetta uudistaa koheesiopolitiikkaa merkittävästi. Myös nettomaksajien joukosta paikkaperusteisuus ja kumppanuus saivat paljon tukea. NL viittasi alueidensa kanssa laatimaansa visiopaperiin. Nettomaksajien joukosta korostettiin myös Suomen perinteisesti kannattamaa kansallista osarahoitusta. Moni koheesiomaa ja myös muutama nettomaksajamaa vastustivat **keskittämispolitiikkaa**. Osa jäsenmaista eksplisiittisesti vastusivat julkisuuteen vuotanutta KOM alustavaa '*single plan*' -mallia. BE, DE korostivat, että koheesiopolitiikan on jatkossakin oltava myös liittovaltioille sopivaa.

Koheesiomaiden joukosta todettiin, että koheesiopolitiikalle on varattava vähintään nykyinen **rahoitustaso** ja jotkut jäsenmaista katsoivat, että koheesiopolitiikan on jatkuttava kaikilla alueilla. FI ei nähnyt tarvetta nykykoheesiorahoituksen tasolle, koska konvergenssi on edennyt.
Monet koheesiomaat vaativat totuttuun tapaan enemmän **joustavuutta** koheesiopolitiikan toimeenpanosääntöihin, kuten temaattinen keskittäminen. ES edellytti jälleen useampia kuin kolmea aluekategoriaa eri indikaattoreihin perustuen, jotta nykyistä räätälöidymmät ratkaisut olisivat mahdollisia. Osa jäsenmaista nosti esiin myös reagoinnin tarpeen mm. luonnonkatastrofien edessä. Nettomaksajien joukosta taas korostettiin pitkäjänteistä toimintaa.

Suurehko joukko delegaatioita, myös koheesiomaista, oli **valmis lisäämään koheesiopolitiikan rakenneuudistusfokusta**. **Jäsenmaiden kannanmuodostus aiheeseen oli aiempaa yksityiskohtaisempaa.** Rakenneuudistusten tukemiselle asetettiin erilaisia **ennakkoehtoja** kuten: 1) soveltamisalan rajaaminen koheesiotavoitetta edistäviin uudistuksiin; 2) jäsenmaiden/alueiden mahdollisuuteen suunnitella itse sisällöt; 3) uudistusten oltava ohjausjakson maasuositusten mukaisia; 4) alueulottuvuuden huomioiminen ; 5) nimenomainen painotus kansallisiin uudistuksiin; 6) uudistusten viivästykset eivät saa estää aluetason investointeja; 7) uudistusten oltava suhteellisuusperiaatteen mukaisia; 8) vahvempi oikeusvaltioehdollisuus ja korruption vastaisen taistelun tukeminen; 9) kilpailukykyä tukevia uudistuksia; 10) perustuttava johonkin yhteiseen standardiin; ja 11) kansallisen toimivallanjaon kunnioittaminen.

Suuri joukko etenkin koheesiomaista korosti komission tapaan **hallinnollisen kapasiteetin rakentamiseen** panostamista. Jaettu hallinto nähtiin keinona tähän.

Useat jäsenmaat totesivat, että koheesiopolitiikka on jatkossa **fokusoitava tarkemmin tukemaan EU:n strategisia tavoitteita**. Muutama jäsenmaa katsoi, että tavoitteita on oltava vähäinen määrä. Nettomaksajien joukosta fokus EU-tason agendan toteuttamisessa oli koheesiomaita vahvempi. Koheesiomaat ja osa nettomaksajamaista painottivat alueiden ja/tai jäsenvaltioiden parhaiten tietävän miten esim. Green Deal konkreettisesti pannaan toimeen. Yksittäisissä puheenvuoroissa painotettiin

innovaatiokuilun sulkemista EU:n ja USA/Kiinan välillä ja osa delegaatioista korostivat merkittävästi STEP-perinnön jatkamista kriittisten sektoreiden valmistavan teollisuuden tukemiseksi (ml. suuryritysten tuki). FR katsoi, että on harmonisoitava valtiontukisäännöt ja jaetun hallinnon säännöt. FI korosti koheesiopolitiikan tarvetta vivuttaa yksityistä rahoitusta. IE nosti esiin uudet tarpeet ml. turvallisuus, joita koheesiopolitiikan pitää tukea, mutta tämä ei saisi tapahtua koheesion kustannuksella. DE, SE korostivat digivihreää siirtymää ja voimakkaampaa fokusta siihen jatkossa.

Tulosperusteinen toimeenpanomalli sai tukea nettomaksajilta, mutta myös koheesiomailta. FI yhdessä muutaman muun jäsenmaan kanssa olivat avoimia tulosperusteisuudelle. Useampi jäsenmaa totesi, että tulosperusteisuus ei ole ristiriidassa kumppanuuden, monitasohallinnan ja paikkaperusteisen toimeenpanon kanssa. Alueet pitää ja voidaan tulevassa koheesiopolitiikassa huomioida paremmin kuin RRF:ssä tapahtui. Toisaalta tulosperusteisessa mallissa nähtiin myös tarve RRF:ää paremmin voida reagoida yllättäviin tilanteisiin. EE katsoi yhtäältä yllättäviä tilanteita olevan odotettavissa mm. Venäjän agressiivisesta hyökkäyssodan takia ja MT ilmastonmuutoksen vuoksi. Osa jäsenmaista puhuivat RRF:n toimeenpanomallista negatiiviseen sävyyn todeten sen mm. lisänneen hallinnollista taakkaa. SCO -mallit nähtiin yksittäisissä puheenvuoroissa hyvänä keinona lisätä tulosperusteisuutta. Muutamat jäsenmaat kehottivat huomioimaan ETT:n RRF-huolet.

Rajat ylittäviä investointeja ja Euroopan alueellista yhteistyötavoitetta painottivat (Interreg) muutamat jäsenmaat molemmista leireistä. Interreg tarvitsee joidenkin delegaation mukaan jatkossa vahvemman kilpailukyky- ja kaksoissiirtymäfokuksen.

Totuttuun tapaan suuri joukko jäsenmaita niin koheesiomaista kuin nettomaksajistakin tuki politiikan sääntöjen yksinkertaistamista ja **hallinnollisen taakan vähentämistä**. Muutamat mainitsivat selkeästi tarpeen vain yhdelle asetukselle, joka säätäisi kaikkien koheesiorahastojen toimeenpanosta. Osa jäsenmaita korosti yksinkertaistustarvetta tarkastuksen ja valvonnan suhteen.

DE ilmoitti, että heiltä on tulossa yhdessä osavaltioiden kanssa vuoden lopussa yhteinen positiopaperi.

Useat jäsenmaat **kiittelivät kautensa päättävää komissaari Ferreiraa** yhteistyöstä. Yksittäiset jäsenvaltiot kiittelivät pj-valtion toimia RESTORE-asetuksen parissa (PL, ES) **PL tulevana pj-valtiona** tulee jatkamaan pj kaudellaan työtä vahvan koheesiopolitiikan puolesta ja tulee tekemään parhaansa, jotta koheesiopolitiikka on jatkossakin korkealla EU:n agendalla.

KOM/Ferreira katsoi lopuksi, että koheesiopolitiikan perusperiaatteista vallitsee konsensus, strategista fokusta on lisättävä ja hallinnollisen kapasiteetin rakentamista vahvistettava. Lisäksi tarkastusten osalta tarvitaan lisädialogia. Tulosperusteisuudesta keskusteltava RRF:n opetuksista. Rajat ylittävät investoinnit huomioitiin. Näillä elementeillä parannetaan EU:n kikyä suhteessa muuhun maailmaan. Ajat ovat vaikeat, mutta koheesiopolitiikka edelleen tuottaa tuloksia. Mandaattinsa päättävä koheesiokomissaari liikuttui suosionosoituksista kiittäen ministereitä henkilökohtaisesti, mutta myös taemmissa riveissä ja pääkaupungeissa istuvia kollegoita, jotka ovat auttaneet vastaamaan kaudellaan vastaan tulleisiin haasteisiin. Ferreira kertoi aloittaneensa työuransa alueellisessa kehitysyhtiössä ja nyt ympyrä sulkeutuu. Hän kertoi vieraillut kaikissa jäsenmaissa alueilla, joilla ongelmat ovat vakavimmat mainiten tässä yhteydessä myös itäisen Suomen (Mikkeli, Lappeenranta).

PJ katsoi, että jaamme yhteisen pohjan tulevan koheesiopolitiikan pohtimiselle. Yksi elementeistä, joista on yksimielisyys, on jaettu hallinto.

Asiakohta 3:

Päätelmät koheesiopolitiikan roolista EU:n väestökehityksen haasteisiin vastaamisessa – *hyväksyminen*

Pj katsoi väestönmuutoksen vihreän siirtymän osalla keskeiseksi EU:ta kohtaavaksi haasteeksi. Pj julisti päätelmät hyväksytyiksi. Ei puheenvuoroja jäsenvaltioilta tai komissiolta.

Muut asiat

DE, FR, IE, PL, RO, SI ovat laatineet ohjelmien alueellisesta rakenteesta epävirallisen paperin. **DE** esitteli. Keskustelu siitä, miten uudistukset ja investoinnit yhdistetään käytännössä, on alkanut. Tarvitaan merkittäviä rakenneuudistuksia, jotta voidaan varmistaa tulevaisuuden globaali kiky. Koheesiopolitiikka on tukenut koheesiotavoitteen edistämistä jaetun hallinnon ja kumppanuuden pohjalta. Jatkossakin näin on oltava, kun rakenteellisia uudistuksia edistetään aiempaa voimallisemmin. Alueilla on jatkossakin oltava merkittävä rooli ja kansallista toimivallanjakoa pitää tulevaisuuden koheesiopolitiikassa kunnioittaa. Uskoo, että monet muutkin jäsenmaat jakavat tämän näkemyksen.
LT, LV, EE, PL ovat allekirjoittaneet yhteisjulistuksen, jossa kiinnitetään huomiota itärajan alueiden haasteelliseen tilanteeseen ja vaaditaan asianmukaisia koheesiopolitiikan toimia. **LT** esitteli, että monitahoiset haasteet johtuvat Venäjän hyökkäyksestä. Em. jäsenmaat yhteistyössä hakevat ratkaisuja alueen sosioekonomisiin haasteisiin. Julistus on yksi yhteistyön ilmenemä. Siinä on viestejä siitä, miten koheesiopolitiikka voi tulevaisuudessa vastata tähän haasteeseen. Em. jäsenmaiden yhteinen näkemys on, että jatkossa tarvitaan sekä kansallisia kirjekuoria, että erityistä koheesiopolitiikan rahoitusta näille alueille tukemaan mm. aluetalouden monipuolistamista ja innovaatiovalmiutta. Itärajan tilanne on koko EU:n asia. **EE** vahvisti tukensa paperille toivoen, että viesti huomioidaan tulevan koheesiopolitiikan suunnittelussa. **FI** totesi olevansa se EU jäsenmaa, jolla on pisin raja Venäjän kanssa, joten jakaa julistuksen huolen yleisesti ottaen. Tulevan rahoituskehyksen on huomioitava Venäjän rajalla olevien alueiden tilanne. FI ajattelussa korostuvat enemmän turvallisuusnäkökulmat, vaikka itärajan alueiden asuttuna pitäminen onkin osa myös Suomen turvallisuusstrategiaa.

Suomen edustajat
Eurooppa- ja omistajaohjausministeri Strand ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat
Asiakohta 2 15497/24
Asiakohta 3 15498/24
Muut asiat 15880/1/24 REV 1
15954/24